

Eikhaugen

**

Referanse:

Jansson, U. 2021. Naturverdier for lokalitet Eikhaugen, registrert i forbindelse med prosjekt Frivilligvern 2020. NaRIN faktaark. BioFokus. (Weblink til alle bildene fra lokaliteten: <https://biofokus.no/narin/?nid=7941>)

Referansedata

Fylke: Viken
Kommune: Indre Østfold
H.o.h.: 101-155 moh
Areal: 185 daa

Prosjektilhørighet: Frivilligvern 2020
Inventør: UJA
Vegetasjonsone: boreonemoral 100% (190 daa)
Vegetasjonseksjon: OC-Overgangsseksjon

Sammendrag

Lokalitet Eikhaugen ligger på østsiden av Øyeren i Indre Østfold kommune, i sørvendte, vestvendte og nordvendte liser på til dels dype marine avsetninger. Området er lite, og middels godt arrondert da det grenser til skog i øvre deler av ravinedalen, i øst, som ved hogst vil skape ganske store kanteffekter langt inn i et evt. verneområde.

Det er registrert et kjerneområde med gammel lavlandsblandingsskog og en noe udefinert naturtype som tidligere er avgrenset som andre viktige forekomster, men som her vurderes som gammel solvarm furuskog. Begge disse kjerneområdene, som dekker til sammen ca. en firedel av verneforslaget, er gitt verdi som viktige (B verdi).

Det er stor andel rike skogtyper, med lågurtskog med grandominanse og høgstaudegranskogskog (NT) i søndre del av verneforslaget og lågurtskog med løvdominanse og frisk rik edelløvsog (NT) i nordre del. I tilknytting til evja inngår også åpen flommark og et lite parti med flommarksskog. På områder med mindre løsmasser er det mer tørkeutsatt skog og til dels nakent berg og grunnlendt noe rikere mark. Skogstrukturen varierer en del i området med innslag av både ensjiktet skog og tosjiktet skog. I nord og øst inngår både ung gråorskog og flater med plantet granskog, mens skogen . Sterkt fleraldret og flersjiktet skog finnes ikke i området. I partier er det innslag av ganske mye læger av både gran og løv, men dødved kontinuiteten er svak.

Rike marine leiravsetninger og rik ravineskog gir en rik karplanteflora og potensial for forekomst av interessante markboende sopp og moser innenfor lokaliteten. Insektfaunaen i regionen er generelt rik grunnet beliggenheten, og forekomst av død ved av ulike treslag er svært viktige elementer for mange sjeldne og truede arter.

Lokalitet Eikhaugen har sine største kvaliteter knyttet til rik og høyproduktiv skog som begynner å produsere en del død ved av ulike treslag. Området har lav kontinuitet i død ved og gamle trær, men en ganske variert vegetasjonssammensetning og mange ulike treslag som gir grunnlag for et bredt mangfold av arter. Lokaliteten ligger i en region med stor artsdiversitet. Samlet vurderes området som regionalt viktig (**) og må også sees i sammenheng med flere lignende områder langs Øyeren som er avsatt til vern de senere årene.

Området oppfyller i middels grad påpekte mangler ved dagens barskogvern (**).

Feltarbeid

Feltarbeid ble utført i løpet av én dag i september 2020 og hele området ble godt befart, men med fokus på eldre skogbestand.

Tidspunkt og værets betydning

Tidspunkt for undersøkelsen og været var ikke til hinder for å kunne gjøre en god vurdering av områdets kvaliteter.

Utvelgelse og undersøkelsesområde

Området inngår i arbeidet med frivillig skogvern i regi av Miljødirektoratet, Statsforvalteren i Viken og grunneiere. Tilbudsområdet som er vurdert dekker et areal på 201 daa.

Tidligere undersøkelser

Deler av undersøkelsesområde har avgrenset naturtyper etter DN håndbok 13, andre viktige forekomster, rik edelløvsog og bukter, evjer og viker. Det er i sør avgrenset livsmiljet rik bakke i henhold til skogbrukets MiS kartlegging. Det er generelt lite informasjon om arter fra området.

Beliggenhet

Det avgrensede forvaltningsområdet ligger på nord- og sørsiden av Eikhaugvika på østsiden av Øyeren i Indre Østfold kommune.

Naturgrunnlag

Topografi

Området er sørvendt, vestvendt og nordvendt og med typiske ravinedaler i mesteparten av området.

Geologi

Området ligger på glimmerskifer og glimmergneis, men mye av berggrunnen er dekket av et tykt lag av marine avsetninger. Kun Gillingsrudnabben som stikker ut i Øyeren mot nord, samt arealer nærmest bukta har tynt eller fraværende løsmas-sedekke.

Vegetasjonsgeografi

Vegetasjonseksjon: OC-Overgangsseksjon, vegetasjonssone: boreonemoral 100% (190 daa) .

Området ligger i vegetasjonseksjonen "overgangsseksjon" og er ganske nedbørfattig. Hele området ligger i boreonemoral vegetasjonssone.

Klima

Det er ikke kjent spesielle lokalklimatiske forhold i området som påvirket artsmangfoldet.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Området har overveiende rik vegetasjon med lågurtskog og høgstaudeskog (NT) der grunnen er noe kildepåvirket. En del av lågurtskogen er å regne som den rødlistede naturtypen frisk rik edelløvskog (NT). På Gillingsrudnabben er det lyngskog og knauskog. Det er partier med svak lyng lågurtskog knyttet til oppstikkende berg og stedvis er det så mye oppbygd humus at vegetasjonen best kan beskrives som blåbærskog. Stedvis i nordøst er det vegetasjonen sterkt påvirket av beite og er derfor nesten helt fraværende i partier. Andre steder har tidligere kulturpåvirkning og hevd satt sitt tydelige preg på vegetasjonen. Inners i Eikhaugvika er det helofyttvegetasjon og åpen flomfastmark (NT) og flomskogsmark (VU) i små partier i tilknytning til utløpsbekken innerst i Eikhaugvika.

Skogstruktur og påvirkning

Nordre del av tilbudsområdet domineres gjengroingskog med dominans av gråor i veksling med eldre granplantefelt. Det inngår også edelløvdominerte partier med yngre og eldre hassel og enkelte gamle trær av eik og ask. Deler av dette arealet er hardt beitet med mye tråkkskader i skogbunnen. Søndre del av tilbudsområdet (alternativ vernegrense) er dominert av forholdsvis gammel grandomsert skog. Dette området har vært skogkledd i minst 100 år og de største granene måler over 60 cm i diameter. Skogen her er tosikkert med et øvre sjikt av gran og et mellomsjikt av i hovedsak løvtrær. Det er en god del død ved av både gran og løv, 2-4 per dekar. Skogen har ikke vært negativt påvirket i senere år. Ytterst på tungen inngår også eldre, glissen furudominert skog.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Eikhaugen. Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Dammerud

Naturtype: Gammel lavlandsblandingsskog - Ravine-blandingsskog
BMVERDI: B

Areal: 43daa

Innledning: Lokaliteten er registrert høsten 2020 av Ulrika Jansson, BioFokus, i forbindelse med vurdering av et større område tilbudt for frivillig vern. Området er nyregistrert i 2020. Typifisering og verdisetting følger reviderte utkast til faktaark fra 2015.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten utgjør nordvendte lisider og markerte ravinedaler på høyproduktive og tykke marine avsetninger. Lokaliteten ligger på sørsiden av Eikhaugvika på østsiden av Øyeren i Indre Østfold kommune.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er gammel lavlandsblandingsskog med utforming ravine-blandingsskog. Naturtypen kunne også vært klassifisert som rik barskog med utforming lågurtgranskog og høgstaudegranskog. Vegetasjonen er gjennomgående rik med lågurtvegetasjon i mer tørkeutsatte lisider og høgstaudevegetasjon nærmere dalbunner og i partier som har kildepåvirkning. Vanlige karplanter er trollbær, kratthumbleblom, blåveis, hengeving, markjordbær og skogsalat på de tørrere partiene, mens det er skogburkne, skogsvinerot, engsnelle, krypsoleie, og strutseving på arealer med høyere markfuktighet. I bunnsjiktet er det bl.a. en del krusfagermose. Gran er dominerende treslag, men det er innslag av hassel, spisslønn, alm, gråor og bjørk. Høgstaudegranskog er rødlistet som nær truet naturtype og finnes spredt i området.

Bruk, tilstand og påvirkning: Området har vært skogkledd i minst 100 år og de største granene måler over 60 cm i diameter og er ca. 100 år. Skogen er tosikkert med et øvre sjikt av gran og et mellomsjikt av i hovedsak løvtrær. Det er en god del død ved av både gran og løv, 2-4 per dekar. Skogen har ikke vært negativt påvirket i senere år.

Artsmangfold: Det er ikke gjort funn av rødlistede arter ut over alm (VU). Rik vegetasjon og økende mengde død ved gjør at det er et vist potensial og økende potensial for rødlistede arter knyttet til rik markvegetasjon og død ved.

Fremmede arter: Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap: Området er en del av et helhetlig ravinesystem som spredt har lignende kvaliteter som de som er kartlagt.

Verdivurdering: Området skårer middels på størrelse, lavt til middels på tilstand og middels til høyt på rikhet og bonitet. Det skårer lavt på artsmangfold da det ikke er dokumentert at området per i dag har en viktig funksjon for truede arter. En samlet vurdering tilsier verdi mellom B og A, men områdets kjente funksjon for truede arter og manglende dødved-kontinuitet tilsier B-verdi.

Skjøtsel og hensyn: Det er ingen kvaliteter ved området i dag som vil fremmes av skjøtsel.

2 Gillingsrudnabben

Naturtype: Gammel furuskog - Gammel solvarm bergfuruskog
BMVERDI: B

Areal: 8daa

Innledning: Lokaliteten ble registrert av Gerd Kallak Hveding i forbindelse med feltarbeid for Trøgstad kommune sommeren 2009.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Tange i Øyeren, på eiendommen Gillingsrud i Trøgstad kommune. Geologien i området er glimmerskifer, glimmergneis, metasandstein og amfibolitt.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er best vurdert som gammel furuskog med utforming gammel solvarm bergfuruskog. Det er trolig også mindre områder med rik grunnlendt mark og rikt nakent berg i området. Gillingsrudtangen er en ca 100 m lang skogkledd tange på berggrunn ut i Øyeren. Tangen ble befart den 20.07.2009 og følgende arter ble notert: furu, rogn, einer, eik, nysryllik, blåknapp, selsnepe, tiriltunge, myrhatt, hvitmaure, geiterams, kattefot, blåklokke, røsslyng, blåbær, fredløs, flaskestarr, marimjelle, tyttebær, blåkoll, mynte, trollhegg, krattalant, tepperot, gul frøstjerne, aksveronika.

Bruk, tilstand og påvirkning: Furuskogen er ganske ung, men flersjiktet.

Artsmangfold: Rødlisterarten aksveronika ble påvist her i 2009, i tillegg ble det påvist gul frøstjerne og krattalant. Dette kan indikere at det er noe kalkholdig berggrunn på tangen. Funnene er ikke lagt inn i artskart og det hefter noe tvil rundt forekomsten av aksveronika på stedet.

Fremmede arter: Ingen registrerte.

Del av helhetlig landskap: Ikke vurdert

Verdivurdering: Artsrik lokalitet med rødlistearter og arter som indikerer høyere pH i jorda enn vanlig i regionen. Vurderes pga. rødlistearter, sjeldne arter og antatt forekomst av kalkrike bergarter som viktig B.

Skjøtsel og hensyn: Ingen tiltak nødvendig. Ingen inngrep ønskelig.

Artsmangfold

Det er spredt med alm og ask i området og i eksisterende naturtypebeskrivelse for Gillingsrudodden er det angitt funn av aksveronika. Denne arten er sterkt knyttet til kalkvegetasjon ved Indre Oslofjord og funnet er ikke publisert på Artskart. Det er derfor noe usikker knyttet til funnet som i så fall må være gjort på grunnlendt rik mark. Funn av krattalant i samme området styrker troverdigheten for at det kan være aksveronika i området. I så fall er det eneste funn øst for Oslofjorden i innlandet. Rik markvegetasjon og død ved med ulike kvaliteter og av ulike treslag tilsier et vist potensial for rødlistearter som ikke er avdekket i denne undersøkelsen.

*Tabell: Artsfunn i Eikhaugen. Kolonnen **Totalt antall av art** summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen **Funnet i kjerneområde** henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.*

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerneområde (nr)
Karplanter	Actaea spicata	trollbær		1	1 ₁
	Fraxinus excelsior	ask	VU	1	1
	Hepatica nobilis	blåveis		1	1 ₁
	Ulmus glabra	alm	VU	1	1 ₁
	Veronica spicata	aksveronika	VU	1	2 ₁

Avgrensing og arrondering

Storparten av tilbudsarealet er inkludert i foreslått forvaltningsareal, med unntak av et mindre areal med helt ung skog på et flatt parti i sørvest. De viktigste arealene for naturmangfold knyttet til skog finnes imidlertid sør Eikhaugvika (avgrenset som alternativ vernegrense). I nordre del av tilbudsområdet dominerer gjengroingsskog med dominans av gråor og eldre granplantefelt, men det inngår også edelløvdominerte partier med mye hassel og enkelte gamle trær av eik og ask. Deler av dette arealet er hardt beitet med mye tråkkaskader i skogbunnen. Arealet er inkludert i verneforslaget på grunnlag av at skogen vokser på høyproduktiv mark som raskt leverer elementer som er viktige for naturmangfoldet, f.eks. mye død ved, dersom det forvaltes riktig. Området får også en bedre helhetlig arrondering med flere daler, mer sørvendt og vestvendt og på sikt langt større variasjon.

Vurdering og verdisetting

Forvaltningsarealet Eikhaugen er middels godt arrondert (**) hva gjelder biologiske kvaliteter, men omfatter kun nedre (vestre) del av et større ravinesystem og hogst eller annen påvirkning i øst vil kunne påvirke de biologiske kvalitetene gjennom kanteffekter. Ut fra kvartærgeologiske hensyn kunne et større areal i øst være inkludert. Verneforslaget Eikhaugen er et lite skogområde (*) og utvidelse langt østover ville innebære å inkludere store areal med med kulturskog. Området i nord er påvirket av både igjenplanting med gran og pågående beite, mens søndre del i mindre grad er påvirket av nyere tids inngrep og området som helhet vurderes som i middels grad upåvirket (**). Det er en god del yngre skog, men også forekomster av både gamle løvtrær (*) og gamle edelløvtrær (*) og gamle bartrær (*). I sør er det en god del død ved (**), men død ved-kontinuiteten er lav (*). Søndre del av området har vært tresatt i lang tid, mens den nordre delen har vært mer åpen og beitepåvirket.

Området som helhet har stor treslagsvariasjon (***) , med både gran, furu, boreale løvtrær og edelløvtrær som hassel, alm og ask. Det er også variasjon i vegetasjonstyper, fremst innefor rike naturtyper (**) og området dekkes stort sett av høyproduktiv skog på rikere mark (***). Rent topografisk består forvaltningsforslaget av flere parallelle ravedaler og er derfor topografisk variert (***). Det er registrert få funn av sjeldne eller rødlistede arter i området (*), men det er potensial for flere arter knyttet til død ved i høyproduktiv skog, og til rik berglendt mark på nabben. Det er også potensial for et rikt mangfold av insekter.

Samlet sett vurderes forvaltningsområdet til regionalt viktig (**).

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Eikhaugen. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Død ved mengde	Død ved kontin.	Gamle bartrær	Gamle løvtrær	Gamle edelløvtrær	Treslagsfordeling	Topografiskvariasjon	Vegetasjonsvariasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Dammerud	***	**	*	*	*	*	**	**	**	**	*	-	-	**
2 Gillingsrud-nabben	***	0	0	*	0	0	*	*	*	*	*	-	-	**
Samlet vurdering	**	*	*	*	*	*	***	**	**	***	*	*	**	**

Mangeloppfyllelse

En firedel av forvaltningsarealet har naturtyper som er mangelfullt representert i vernesammenheng. Hele området er lavereliggende og mesteparten består av høyproduktiv skog. Området skårer derfor middels på generelle mangler. Høy produksjon tilsier også et bra utviklingspotensial og rask økning i viktige gammelskogselementer for mye av lokaliteten. Den samlede mangeloppfyllelsen vurderes som middels selv om arealet er lite.

Vurdering av mangeloppfyllelse for ulike vernemålsetninger for lokalitet Eikhaugen.

Mangelnaturtyper: Middels mangeloppfyllelse

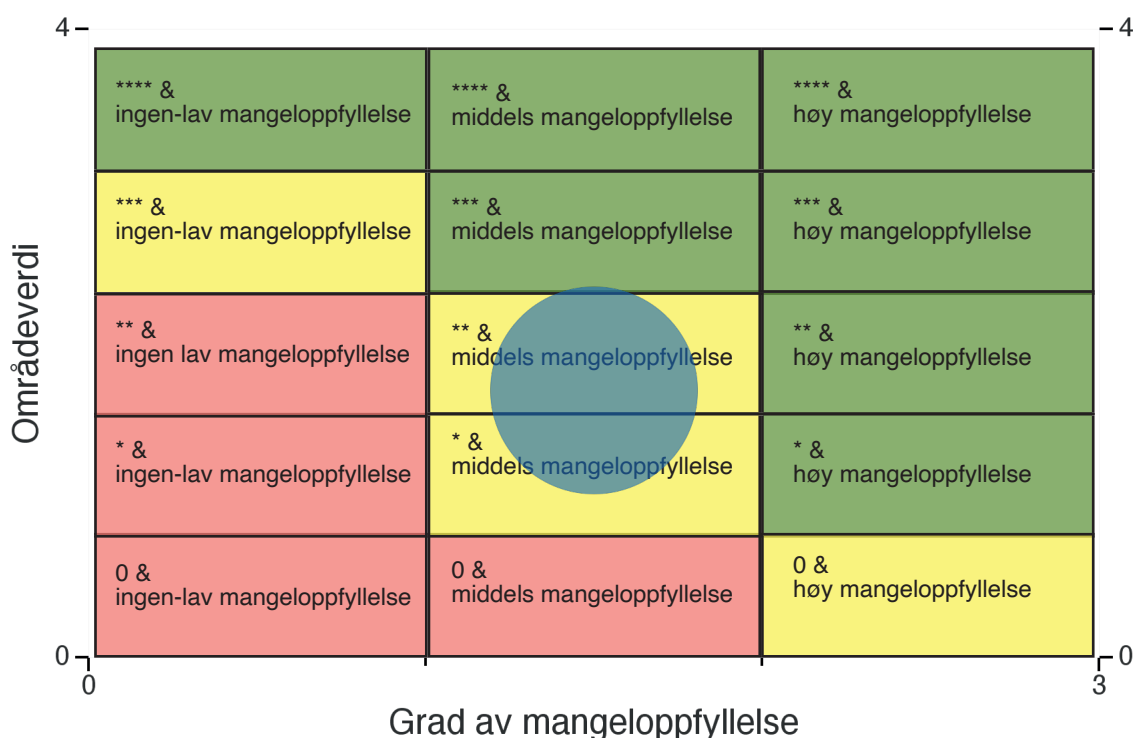
Generelle mangler (lavlandsskog, høybonitets skog og biologisk gammel skog): Middels mangeloppfyllelse

Restaurering- og utviklingspotensial: Middels mangeloppfyllelse

Storområdekvaliteter: Ikke aktuell

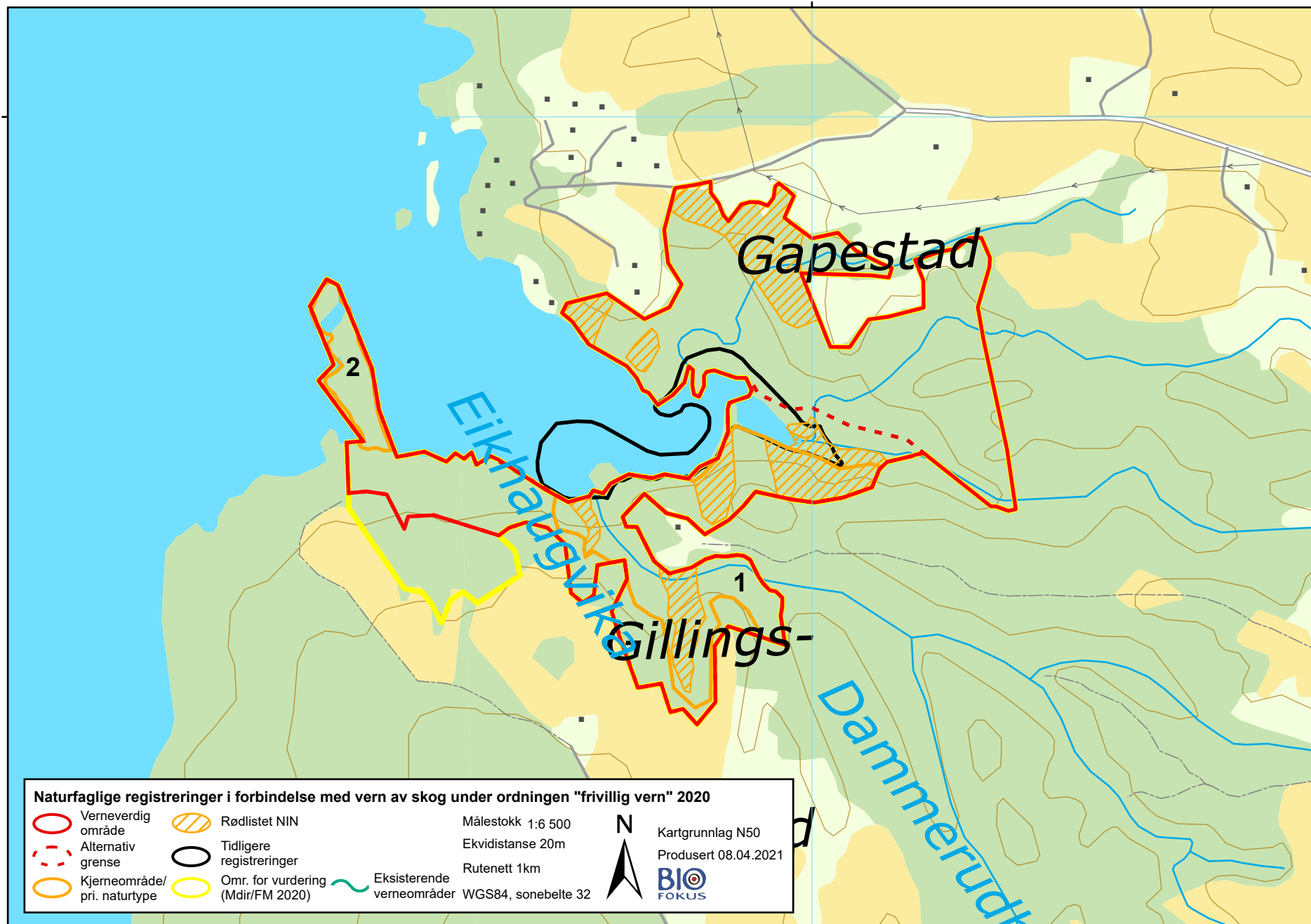
Samlet mangeloppfyllelse: Middels mangeloppfyllelse

Figur: Blå sirkel angir området Eikhaugen sin områdeverdi (loddrett akse) og grad av mangeloppfyllelse (vannrett akse). Fargene i figuren angir en faglig totalvurdering av områdets egnethet for vern. Figuren viser kartlagte naturverdier og mangler ved skogvernet i henhold til Framstad et al. 2017 i sammenheng. Typiske utslag kan være at områder som i dag har lav naturverdi, men som raskt kan utvikle egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, bør vurderes som kandidat for vern hvis mulig. Tilsvarende kan områder som har middels og høy naturverdi, men få egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, settes på vent fordi det da allerede er vernet mange slike områder i en regionen. Ligger den blå sirkelen helt eller delvis over grønne felter er det meget gode faglige grunner for å undersøke mulighetene for vern av området. Ligger den blå sirkelen over gule felter bør områdets egnethet vurderes nærmere. Ligger den blå sirkelen over røde felter bør vern ut fra naturfaglige grunner ikke vurderes."

Referanser

Framstad, E. (red.), Blindheim, T., Granhus, A., Nowell, M., Sverdrup-Thygeson, A. 2017. Evaluering av norsk skogvern i 2016. Dekning av mål for skogvernet og behov for supplerende vern. NINA Rapport 1352. 149 s.

662200N

Bilder fra området Eikhaugen

Sørvendt hasselskog nord for Grønningtangen. Foto: Ulrika Jansson

Stedvis mye strutseving innenfor kjerneområde 1. Foto: Ulrika Jansson

Skrinn furuskog på Gillingsrudnabben. Foto: Ulrika Jansson

De nordvendte delene av området på sørsiden av Eikhaugvika har rik frodig og høyproduktiv granskog. Foto: Ulrika Jansson